הסבר כללי על מונטסורי

בבסיס השיטה הרעיון כי כל הילדים נולדים סקרנים ובעזרת סביבה מותאמת, פיזית ואנושית כל ילד וילדה יגדלו לממש את הפוטנציאל הגלום בהם. החינוך המונטסורי לגילאי בית ספר היסודי נועד לאפשר לילדים מיומנויות חקר והעמקה, ידע כללי נרחב, מיומנויות למידה וכן מיומנויות חברתיות רבות. ד"ר מונטסורי שפיתחה את הגישה ראתה את החשיבות במתן מענה לצרכים האינטלקטואלים, החברתיים, הפיזיים והרגשיים של הילדים. כל הצרכים חשובים באותה המידה והם קשורים זה בזה. פיתוח היכולות הטבעיות של הילד מוביל לבניית מבוגר עצמאי, יצרני, יצירתי שמוביל את עצמו לחקירה וחיפוש אתגרים. לאורך חיים דינאמי המשתנה עם המציאות של ימינו.

קצת על מונטסורי

שיטת הלימוד המונטסורית פותחה ע"י ד"ר מריה מונטסורי לפני למעלה ממאה שנים באיטליה. מריה מונטסורי נולדה ב-31 באוגוסט 1870 בקיארוואלה, **איטליה**. ד"ר מונטסורי הייתה האישה הראשונה שסיימה את לימודיה בבית הספר לרפואה של אוניברסיטת רומא לה ספיאנסה, **והרופאה הראשונה באיטליה**.

עם סיום לימודיה, ד"ר מונטסורי הקימה אז בית ספר ברומא, שנפתח בשנת 1907. בית הספר הזה נקרא "קאסה דיי במבינו'" או "בית הילדים". בבית הספר הזה, היא התמקדה בללמד ילדים דרכים לפתח את הכישורים שלהם בקצב שהם קבעו לעצמם.

הגישה שלה תפסה תאוצה ברחבי העולם. בשנות ה-20 הגלה מוסוליני את ד"ר מונטסורי מאיטליה משום שסירבה להתפשר על עקרונותיה ו להפוך ילדים לחיילים. ב-1939 הוזמנה לבקר בהודו, שם עבדה עם בנה, מריו מונטסורי ועם מהטמה גנדי, כדי להניח יסודות חזקים לתנועת מונטסורי בהודו. ב-1949 עזבה את הודו וחזרה להולנד, שם שהתה עד מותה ב-6 במאי 1952. ד"ר מונטסורי הייתה מועמדת לפרס נובל לשלום שלוש פעמים.

עקרונות השיטה:

1. **שלבי התפתחות ופיתוח עצמאות**

ד"ר מונטסורי תיארה את התפתחות האדם בארבעה שלבי התפתחות, כל שלב התפתחות נמשך שש שנים. בכל שלב התפתחות קיים צורך לעצמאות אצל הילד אולם המאפיינים של כל שלב שונים זה מזה. על מנת לאפשר את העצמאות יש לתת את הדעת לצרכים הפיזיים, האינטלקטואלים, החברתיים והרגשיים של כל ילד וילדה.

2. **סביבה מובנית**

התפיסה האדריכלית של מריה מבוססת על קשר מתמטי בין הסביבה לפעילות הילד.
לכן צריך להכין את הסביבה כך שאנחנו עושים מעט ככל האפשר כדי למצות את הילד עם מעקב והדרכה שלנו.
מונטסורי מתייחסת לסביבה המוכנה בבתי הספר לפי המושגים של :
חופש, סדר, יופי ואווירה, חומרי חינוך, חיי קהילה, ממשות וטבע.
סביבה מוכנה היא סביבה ששונתה ומספקת רמה עליונה של הזדמנות לילד לחקור וללמוד

3. **שימוש בעזרים**
השימוש בעזרים נובע מתוך התפיסה שהתפתחותו של הילד מבוססת על הבנה מופשטת ודרך חוויות קונקרטיות ובכך הילד זוכה להבנה מעמיקה של מושגים שהוצגו. בנוסף, העזרים שתוכננו ע"י ד"ר מונטסורי מאפשרים עצמאות ומתן משוב לילד מתוך בקרת הטעות הפנימית המוטמעת בכל עזר.
4. **רב גילאיות**
עיקרון המאפשר התקדמות טבעית יותר של למידה לאורך שנות הילדות ללא מחסומים. ילדים מקבלים הקניות בדברים שהם מוכנים להם ומתעניינים בהם בלמידה ספיראלית של שלוש השנים, תוך עמידה בהנחיות המדינה. הילד הצעיר מבקש מהילד הגדול יותר הדרכה הן מבחינה חברתית והן בזירה האקדמית. בין היתר הדבר מפתח אצל הילד הגדול תחושה של אחריות ומנהיגות.
5. **חירות ואחריות (חופש בתוך גבולות)**
החינוך המונטסורי דוגל במתן בחירה כחלק מפיתוח העצמאות ומיומנויות קבלת החלטות. אולם, מונטסורי טענה כי חופש וגבולות הינם צדדים שונים של אותו המטבע. הבחירה הינה מאבני היסוד של החינוך המונטסורי אולם היא חייבת להיות מותאמת ליכולות של הילד על פי שלבי ההתפתחות שלו.
6. **תפקיד המבוגר**
מונטסורי תיארה את מערכת היחסים כמשולש מונטסורי: ילד-סביבה- מבוגר. על המבוגר להכין את הסביבה כך שהילד יוכל לפעול ולהתפתח בצורה מיטבית ולחבר בין הילד והסביבה. בנוסף ישנה חשיבות למבוגר כמי שאמון על הכנת הילד להיות חבר מועיל ותורם בחברה בה הוא חי ועל כן על המבוגר להיות מודל לחיקוי בכל היבטי החיים.
7. **תצפיות**
ד"ר מונטסורי הגיעה אל העולם החינוכי מתוך עולם המדעים המדוייקים. היא טענה כי הגישה כולה התפתחה מתוך תצפיות שערכה על ילדים. התצפיות הן כלי העבודה המשמעותי ביותר בחינוך המונטסורי. בעזרתן המחנך מכין את הסביבה, מכיר את הילד, מסיר מכשולים ומדייק את העבודה החינוכית.

השיטה צמחה וכיום קיימים עשרות אלפי גני ילדים ובתי ספר מונטסוריים (ציבוריים ופרטיים) בעשרות מדינות ברחבי העולם. הנחת היסוד, עפ"י מונטסורי היא כי כל הילדים סקרנים מטיבעם, לומדים מסביבתם ושואפים לעצמאות. השיטה המונטסורית שואפת להביא למיקסום היכולות בתחום הקוגניטיבי, הרגשי, החברתי והפיזי של כל ילד וילדה.

מהלכה למעשה:

למידה בכיתות רב-גילאיות מאפשרת התקדמות טבעית יותר של למידה לאורך שנות הילדות ללא מחסומים. ילדים מקבלים הקניות בדברים שהם מוכנים להם ומתעניינים בהם בתוך מחזור של שלוש השנים, הילד הצעיר מבקש מהילד הגדול יותר הדרכה הן מבחינה חברתית והן בזירה האקדמית. זה נותן לילד הגדול תחושה של אחריות ומנהיגות ולמידה משמעותית ורלוונטית ללומד.

למידה מבוססת מציאות ורלוונטית לילדים – בגילאי 3-6 הילדים זקוקים לפעילויות המבוססות במציאות והנותנות לילדים מידע על החברה והזמן שבו הם חיים, על מנת שיוכלו להתאים את עצמם בצורה הטובה ביותר ולפתח תחושת שייכות, מסוגות וערך עצמי.

למידה הוליסטית הנותנת מענה לצרכי הילד בהיבטים: קוגניטיבי, רגשי, פיזי וחברתי ע"י חושים, שימוש בעזרים מיוחדים שפיתחה מריה מונטסורי המשמשים לתיווך בין המוחשי למופשט ובקרת טעות פנימית.

חלל המעוצב עבור הילדים מונגש ומותאם לגודלם, כך שיאפשר להם לקחת אחריות על עצמם ולטפל בעצמם ובסביבה שלהם. החלל מחולק לתחומי דעת שונים כגון: כישורי חיים, חושים, שפה, חשבון ועוד באמצעות עזרים מונטסורים שפותחו ע"י ד"ר מונטסורי, ולפי תכנית פדגוגית מונטסורית הגורסת כי התפתחותו של הילד מבוססת על הבנה מופשטת דרך חוויות קונקרטיות וחושיות, ובכך הילד זוכה להבנה מעמיקה של מושגים שהוצגו.

אנשי חינוך הפועלים למען רווחתו הרגשית והאישית של הילדים, מעודדים ומסייעים להם בגישת הפסיכולוגיה החיובית.

Hadar Peled & Ronny Piotrait

הדר פלד ורוני פיוטרו